

การพระราชพิธี อันเนื่องด้วยเทศกาลเข้าพรรษา อันเนื่องด้วยเทศกาลเข้าพรรษา

พระราชพิธี เรื่องพระราชพิธีสิบสองเดือน ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ และหนังสือเรื่องโคลงพระราชพิธีทวาทศมาสพระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหา มาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ ต้นราชสกุล “มาลากุล” พรรณนาการพระราชพิธีหลวงที่จัดในเดือน แแปด คือ การบำเพ็ญพระราชกุศลเข้าพรรษา ประกอบด้วยการพระราชพิธี และกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑. การทรงผนวชเจ้านาย ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กฎมณเฑียรบาลสมัยกรุงศรีอยุธยา กล่าวว่า พระมหากษัตริย์จะทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงผนวชพระราชวงศ์เป็นภิกษุ สามเณรเท่า จำนวนพระชนมายุ จึงเรียกการพระราชพิธีว่า “การทรงผนวชเจ้านาย” กาลต่อมาถึงปัจจุบัน ว่า “อุปสมบทนาคหลวง” ถือเป็นกรรับเทศกาลเข้าพรรษา เขตงานอยู่ในช่วงวันขึ้น ๕ – ๑๒ ค่ำ
  ๒. การพระราชกุศลฉลองเทียนพรรษา เป็นงานหลังจากหล่อเทียนเข้าพรรษาเสร็จสิ้นแล้ว วันขึ้น ๑๓ ค่ำ พระราชาคณะเจริญพระพุทธมนต์ วันขึ้น ๑๔ ค่ำ ตอนเช้า เลี้ยงพระ แล้วเจ้าพนักงาน กราบบังคมทูลรายงานจำนวนเทียนพรรษา เพื่อทรงอนุโมทนา เมื่อพระสงฆ์กลับ ทรงพระ สุธรราย และทรงเจิมเทียนพรรษาทุกต้น ซึ่งจะพระราชทานไปยังพระอารามหลวงทั้งในกรุงและ นอกกรุง
  ๓. การจุดเทียนพรรษาและการถวายฟุ่ม ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เวลาเช้า เสด็จพระราชดำเนินวัดพระศรี รัตนศาสดาราม ถวายภัตตาหารแด่พระราชาคณะ ๓๐ รูป ทรงจุดเทียนพรรษา ถวายฟุ่ม ต้นไม้ เงิน-ทอง รูปเทียนแพและดอกไม้แด่พระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร พระสัมพุทธพรรณี พระพุทธรูปฉลองพระองค์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระบาทสมเด็จพระพุทธ เลิศหล้านภาลัย แล้วจึงถวายฟุ่มแก่พระราชาคณะ จากนั้น พระราชทานเทียนชนวนแด่พระบรม วงศานุวงศ์เพื่อไปจุดเทียนพรรษาตามพระอารามหลวงต่าง ๆ ตอนบ่ายเสด็จพระราชดำเนินไป ยังวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ทรงจุดเทียนพรรษาและถวายฟุ่ม
- วันแรม ๒ ค่ำ รัชกาลที่ ๕ เสด็จพระราชดำเนินถวายฟุ่มวัดบวรนิเวศวิหาร วัดราชประดิษฐ์สถิต มหาสีมาราม รัชกาลที่ ๕ เสด็จพระราชดำเนินถวายฟุ่มวัดราชบพิธ-สถิตมหาสีมาราม
๔. การเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธรูปหามณีรัตนปฏิมากร ในวันแรมค่ำ ๑ * เดือน ๘ เป็นวันเริ่มเข้าสู่ เทศกาลเข้าพรรษา กำหนดพระราชพิธีเสด็จพระราชดำเนินเปลี่ยนเครื่องทรงพระพุทธรูปหามณี รัตนปฏิมากรฤดูร้อนเป็นฤดูฝน

๕. การสวดมหาชาติคำหลวง ในพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เริ่มตั้งแต่วันขึ้น ๑๔ ค่ำ ถึง วันแรมค่ำ ๑ เป็นธรรมเนียมมาแต่รัชกาลที่ ๔ เวลาเช้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระสงฆ์ เข้ามารับบิณฑบาตในพระบรมมหาราชวัง วันละ ๑๕๐ รูป ทั้ง ๓ วัน ให้จัดเด็กมาสวดตามศาลา ราย ศาลาละ ๒ คน เรียกว่า “สวดไอ้เอื้อวิหารราย” พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มี พระบรมราชานุญาตไว้ในพระราชพิธีสิบสองเดือนว่า

“สวดพระมหาชาติคำหลวงสำหรับใหญ่ั้น** คงสวดในพระอุโบสถ ตามอย่างแต่ก่อนเริ่มตั้งตั้งแต่วันขึ้น ๑๔ ค่ำ ไปจนวันแรมค่ำ ๑ เป็นกำหนดสามวัน...ถึงเข้าพรรษาไม่มีสวดตามศาลาราย และสวดในพระอุโบสถ หน้าตากลิ่นอาย จะไม่มีใครเป็นเข้าพรรษา เมื่อมีสวดอยู่เช่นนี้ พอเข้าพระระเบียงไป ความรู้สึกที่เคยชินมาแต่เล็ก ๆ นั้นรู้ชัดเจนว่า เข้าพรรษา ”

การบำเพ็ญพระราชกุศลเข้าพรรษาใช้เวลา ๔ - ๕ วัน ซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบแผนตามโบราณราชประเพณีสืบต่อกันมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทุกรัชกาลมิได้ทรงเปลี่ยนแปลง รูปแบบพิธีคองอนุโลมตาม เว้นแต่ทรงปรับปรุงให้เหมาะแก่กาลสมัยในรัชกาลปัจจุบัน เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๐๑ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมเข้ากับการพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันเข้าพรรษา

* เป็นคำโบราณ

** ราชบัณฑิตหนุ่มหม่มชาวเป็นผู้สวด

ข้อมูลจาก : จุลสารการจัดการองค์ความรู้ สำนักพระราชวัง
ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ กรกฎาคม – สิงหาคม ๒๕๕๐
นางสายไหม จบกมลศึก : เรียบเรียง